

Open Hof Culemborg, 22 december 2024, 4e Advent

Tekst: Lucas 1: 39-56

Thema: 'Het politieke karakter van geloof'

Voorganger: ds. Kees Visser

Gemeente van Christus,

Het zal u vast wel eens zijn opgevallen, dat er na elke wonderlijke beschrijving in die eerste hoofdstukken van Lucas een lied volgt?

Elisabeth zingt haar lofzang na de geboorteaankondiging van Johannes.

Vandaag horen we hoe *Maria* haar lied zingt.

Hierna is het *Zacharias* die zingt na de geboorte van Johannes.

Vervolgens zingt een heel *engelenkoor* na de geboorte van Jezus.

En nog weer later gaat *Simeon* zingen als Jezus in de tempel wordt gebracht.

Volgens mij is dat wat de kerk steeds in haar hart moet zien te bewaren. Wanneer het moeilijk wordt, onmogelijk misschien wel om te geloven in de tijd, óf juist wanneer er ongekende vreugde te vieren valt, een uitbarsting van geluk, dat er dan zang is, muziek, een lied.

Het is altijd weer zingen tegen het donker in of zingen met de muziek mee. Waar geen woorden voor zijn, waar het hart vol van is – van verdriet of van geluk – daar gaan mensen zingen. Zo ontstonden de *blues* en de *spiritual* door de Afrikaanse slaafgemaakte in het zuiden van Amerika, en de *fado* door de arme arbeiders in Portugal. Uit heimwee of melancholie, uit pure vreugde of verlangen is het heel vaak zingen tegen de klippen op of op de golven van geluk.

Toen de aanslagen in Parijs dood en verderf hadden gezaaid, zag een jongeman een oude piano en speelde op het trottoir dat liedje van John Lennon: *Imagine*. Er was voor hem op dat moment geen andere uitingsvorm dan door dit lied.

In de berichtgeving gisteren over de aanslag in Maagdenburg zag ik achter de correspondentie ook al een jongeman achter een keyboard staan; ik kon niet horen wat hij speelde.

Als woorden te kort schieten, dan kunnen we soms alleen nog zingen: een lied, bepaalde muziek, kan ons helpen uit te drukken wat we in ons hart voelen.

Ik heb een voorbeeld meegenomen. President Obama. Hij heeft een lange toespraak gehouden bij de uitvaart van één van de slachtoffers van een schietpartij in de kerk van Charleston, 2016. En dan na een half uur, valt hij stil. Er zijn geen woorden meer. En dan volgt, wat we nu kort kunnen zien en horen... (Youtube-film: Obama zingt spontaan *Amazing grace*)

Een lied als we geen woorden meer hebben.

Dat kennen we op 4 mei; na de twee minuten stilte kunnen we ons met elkaar verbonden voelen als we samen het Wilhelmus zingen.

Ik denk aan Vera Lynn; zij vertolkte het gevoel bij het afscheid van jonge mensen, die naar het front werden gestuurd, met dat ene lied: *We'll meet again*.

Het zijn ook altijd weer de klassiekers, die dan moeten klinken, die blijkbaar voldoende zeggingskracht hebben, liederen die tot de verbeelding spreken.

U hebt misschien ook zelf wel een lied of bepaalde muziek. Sprakeloze momenten van grote blijdschap of bij tragische gebeurtenissen, dan is het een zegen als er muziek is of een lied, dat uitdrukt wat niet makkelijk onder woorden gebracht kan worden: muziek op je trouwdag, of muziek bij een uitvaart.

Een lied, een hartstochtelijk lied. Dat laat Lucas hier Maria zingen. Hij laat Maria een lied zingen dat geënt is op de klassiekers uit de geschiedenis van het volk Israël: het lied van Mozes, waarvan Mirjam het refrein zong en het lied van Hanna, die onvruchtbaar leek, maar de moeder werd van Samuël.

Dat zijn klassiekers, kun je zeggen.

De bijbel raadt ons vaak aan om de Heer *een nieuw lied* te zingen, maar als het erop aankomt, als mensen op een kruispunt staan in hun leven, dan grijpen zij terug op wat oud en vertrouwd is, gelouterd door de tijd, gerijpt. Wat in hun hart opgeslagen lag, wat door de jaren heen, de eeuwen door geestelijk erfgoed geworden is, wordt een bron om uit te putten.

Dat zou voor vandaag een vraag zijn om mee te nemen naar huis. Als het er bij u op aankomt, als het erom spant of als het zeer doet, of als er wat te vieren valt, de liefde en de vreugde, welk lied komt dan bij u naar boven? Welke muziek drukt dan je diepste gevoelens uit? In welk lied zitten voor u de goede woorden voor geloof, hoop en liefde? Wat is uw geestelijke evergreen?

Gemeente, de kracht van Maria's lied ligt in de verbinding van het persoonlijke met het maatschappelijke. In haar lied hoort het bij elkaar, het hart en de handen, wat je zegt en wat je doet, wat zich roert in je ziel en wat je dagelijks in de praktijk om je heen ziet, het persoonlijke en het profetische.

Het gaat vanmorgen over die verbinding, die verbinding tussen geloof en leven, tussen de bron en de stroom, het geestelijke en het politieke.
Het één niet zonder het ander.

Het begint allemaal met een ontmoeting die fundamenteel is, de ontroerende ontmoeting van Maria en Elisabeth.

Maria reist naar Elisabeth en als de vrouwen elkaar zien, begroet Maria Elisabeth. En het kind in de schoot van Elisabeth springt op. Ze voelt leven!

Elisabeth ziet meteen in Maria 'de moeder van haar Heer'. Het is of Johannes en Jezus elkaar al prenataal ontmoeten. En als ik het zo zeg, klinkt het al meteen haast banaal. Maar bijbellezen vraagt om verbeeldingskracht.

Twee verhaallijnen komen bij elkaar.

Hoe het begon met Elisabeth en Zacharias en de geboorteaankondiging van Johannes. En hoe het begon met Maria en de geboorteaankondiging van Jezus. Nu komen die twee verhaallijnen bij elkaar in de ontmoeting van deze twee aanstaande moeders. Hoe uitzonderlijk is deze ontmoeting? Mensen zijn pas echt in geloof met elkaar verbonden als zij elkaars lasten dragen, als ze delen in elkaars narigheid, in hun geval zelfs de vernedering.

Voor Elisabeth komt het aanstaande moederschap bijna te laat. Voor Maria komt de zwangerschap veel te vroeg. Elisabeth draagt voor die tijd de schande van de onvruchtbare. Maria draagt de schande van de ongehuwde.

Elisabeth is getekend door verdriet en teleurstelling. Maria is breekbaar, kwetsbaar in haar jeugd. Elisabeth bijna te oud. Maria veel te jong.

Het is de bijbelse manier van doen om het ons allemaal zo wonderlijk mogelijk voor te stellen, wonderlijk, uitzonderlijk, dat hier vandaag in het evangelie de uitersten elkaar ontmoeten en omhelzen, de beide vrouwen en hun nog ongebornen kinderen. Dat moet wel uitlopen op een lied. Hier zijn geen andere woorden voor. Het is: Magnificat! Mijn ziel prijst de Heer! Het lied dat oprijst uit Maria's ziel. Waar haar hart vol van is. Ze prijst haar Heer, haar God, die ze 'mijn redder' noemt. Ze voelt zich blijkbaar verloren, afgeschreven, niet gezien, verguisd. Hoe komt ze ooit nog de mensen onder ogen? Ze zullen schamper over haar praten, ze zullen haar honen, misprijzen..., maar in haar geloof kan Maria juist het tegenovergestelde bezingen. Ze kijkt over de generaties heen, tot in lengte van dagen: Alle geslachten zullen mij voortaan gelukkig prijzen!

Dit is het eerste deel van haar lied, het persoonlijke deel.

Het lied van Maria bestaat uit drie delen. Dit eerste deel dus, en in het tweede deel komt de wereld vol in beeld – machthebbers, heersers, arm en rijk – en in het derde deel tenslotte richt haar lied zich op Israël als bakermat voor de wereld en het plan van God met zijn mensen.

Dat eerste deel vind ik ontroerend. Wat een kracht put zij uit haar diepst gevoelde, persoonlijke geloof! Dat Maria de werkelijkheid in een heel ander licht kan zien. Een nieuwe werkelijkheid. Ze voelt hoe God zijn oog op haar heeft laten vallen. Ze laat tot zich doordringen dat ze er mag zijn, zoals ze is, zoals ze er nu aan toe is. Wat een kracht gaat daar vanuit!

Gemeente, is dat wat geloof kan doen met een mens? Een diep soort zeker weten of beter nog: een diep vertrouwen. Ook al is de hele wereld tegen je, ook al zullen de mensen achter je rug om laatdunkend over je spreken, in je hart weet je, voel je, geloof je, dat God jou wel ziet zitten; dat God je kent zoals je ben en voor jou kiest. Is de kracht van geloven ten diepste aanvaarding, erkenning, gezien en gehoord worden, en zo leven met je naasten voor het aangezicht van God?

Vanuit dit gelovige zelfvertrouwen kan Maria kijken naar de wereld van haar dagen. Ze gaat zien dat niet de heersers op hun troon het uiteindelijk voor het zeggen hebben, maar dat God juist de mensen, die lijden onder die machthebbers, aanzien geeft. Dat is het tweede deel van haar lied. In haar gelovige lied ziet Maria deze wereld omgekeerd.

Niet voor niets zei de Ierse schrijver George Bernard Shaw in de eerste helft van de vorige eeuw – Nobelprijswinnaar voor de literatuur in 1925, negenennegentig jaar geleden – over het lied van Maria: 'Dit is het meest revolutionaire lied ter wereld'.

Iedere keer als wij meemaken dat een dictator of iemand die zichzelf verrijkt van het toneel verdwijnt – Assad pas nog – kun je Maria horen zingen.

Maria zingt van een wereldorde, die er meestal niet is, soms even. Ze zingt van een wereld, die van een andere orde is. Een wereld waar barmhartigheid de boventoon voert.

Er zijn bepaalde politici die vinden dat godsdienst een privézaak is, dat men zich niet mag uitlaten over het maatschappelijk leven. Onlangs hoorden we dat nog in een toespraak. Ingegeven door een begrijpelijke vrees voor een extreme vorm van de Islam, scheerde deze politica alle godsdiensten over één kam en hoorde volgens haar godsdienst geen enkele vorm van invloed te hebben op het openbare leven.

Zij vindt vandaag Maria op haar pad. Als het geloof ergens over gaat, is het juist de goede zaak van recht en barmhartigheid. Voluit betrokken dus op onze samenleving!

Als ik dat durf te erkennen, ben ik ook zelf bereid te werken aan een andere manier van leven: met gevoel voor gerechtigheid en barmhartigheid.

En dat komt dan samen in het slot, waar Maria zingt over Israël, het derde deel. Zij voelt, ze weet, dat zij niet alleen op zichzelf staat, maar dat zij symbool staat voor haar eigen volk. Zoals God zijn oog op haar slaat, zo trekt God zich het lot van Israël aan, zijn gemeente. Hoe God door de geschiedenis heen Zijn barmhartigheid heeft getoond, vanaf Abraham en Sara, ook al een echtpaar dat geen kinderen leek te krijgen. God trekt zich het lot aan van zijn dienaar, Israël, of breder gezegd, de gemeente. En aan ons is de vraag of ons dat moed geeft?

Wel goed om erbij te zeggen dat ik hier spreek over het bijbelse Israël, niet over het politieke land van nu na de gruwelijke aanslag van Hamas en het ongekend harde antwoord van de regering. Als het gaat over de politieke kant van geloven, dan zou ik het zo willen zeggen dat Israël symbool zou moeten staan voor het ware godsvolk, voor de gemeente, voor een ieder die wil bijdragen aan barmhartigheid en gerechtigheid. En dat is een ware, hoge roeping.

Gemeente, Maria wist van de bittere werkelijkheid van heersers en rijken, van machtigen en mensen die zich verheven wanen, een oppermachtige tijd. Het was haar werkelijkheid. Maar in haar geloof, uitgedrukt in haar lied, zingt ze zich ervan los. En dat maakt het lied van Maria sterk, ontroerend en bemoedigend.

Wat zou het mooi zijn als we dit van vandaag meenamen, die twee regels uit het lied dat we gaan zingen na orgelspel, lied 433:

*Het geloof leeft in het licht
waarvoor al het duister zwicht.*

Dan kunnen we Kerst gaan vieren. Dan gaan we zingen, omdat ons leven ervan afhangt:

*Kom tot ons, de wereld wacht!
Heiland, kom in onze nacht.*

Amen.